

Mařasová Alena: Socializace v integrované romské rodině

Alena Mařasová se ve své práci věnuje tzv. integrovaným romským rodinám a chce sledovat socializaci dětí v těchto rodinách. To je sám o sobě docela zajímavý nápad, zvláště když záměrem autorky je sledovat tento proces v komparaci se socializací ve vyloučených lokalitách. Pak by výzkum jdoucí tímto směrem mohl vypovídat o míře asimilace, jejích klíčových momentech atd. Bohužel se však podle mého soudu autorce nepodařilo profilovat výzkumný problém a návrh výzkumu tak, aby jej byla schopna při daných znalostech a v rámci bakalářské práce bezproblémově zvládnout.

Rozpaky budí již ambice formulovaná hned v úvodu práce: *hlavním cílem práce je tedy přinést ucelený obraz socializace dětí v integrovaných romských rodinách* (str. 6). Empirická data přitom autorka získává hodinovými rozhovory s pěti respondenty. Jakkoliv je z přepisu rozhovoru patrné, že se v obtížném terénu autorka pohybuje bez obtíží, získaná data ani jejich interpretace ucelený obraz nedávají. V lepším případě jsou výpověďmi pěti matek o výchově vlastních dětí, resp. výpověďmi o představách, co „chce *gadžo*“ o této věci slyšet.

Autorka sice vychází z poměrně širokého seznamu odborné literatury, velká část jsou však diplomní práce nebo příspěvky ze sborníků. Chybí klasické práce, které by autorce poskytly jistější půdu pod nohama.

To se týká hned klíčového problému romské rodiny. Nejde jen o konstatování, že *tradiční* romská rodina je větší než rodina nukleární, tak jak ji chápeme dnes. Je potřeba terminologicky rozlišovat různé úrovně, koho a jak Romové do své rodiny započítávají. Vědět něco o genealogických manipulacích, sňatkových vzorcích i třeba o tom, že nesezdané manželství nemusí být chápáno jako nesezdané z hlediska dané komunity. Zajímavá je např. i role kmotra. S tím vším souvisí socioekonomické vazby. Nedostatečné zachycení a zvážení zmiňovaných věcí vede k tomu, že

rozdělení na tradiční a asimilovanou rodinu není příliš přesvědčivé. Propisuje se však i do vlastních rozhovorů a např. pozornosti k tomu, kdo má na socializaci dětí vliv.

Podobně ale chybí i diskuze o romské kultuře nebo romské identitě. Co se podle autorky pod těmito termíny skrývá? Navzdory tomu však autorka přítomnost, resp. nepřítomnost romské kultury bere jako distinkční znak. Zeptala se např. autorka respondentů, jak u nich v rodině vypadá pohřeb, když respondent tvrdí, že se romských tradicí nedrží? Výzkumná otázka, zda určitý jev souvisí s romskou kulturou nebo socioekonomickými podmínkami, je v českém prostředí ozvěnou překladu Lewisovy kultury chudoby a následné diskuze o tomto konceptu. Autorka však tuto diskuzi nezaznamenává.

Jedno z deklarovaných téžisť práce, totiž využití nápadu M. Rádla sledovat problematiku vzdělávání Romů prostřednictvím konceptu věkových skupin, není využito zcela konzistentně. V teoretické části autorka charakterizuje Rádlem vymezené věkové skupiny, aby v závěru tvrdila, že se v jejím výzkumu hranice věkových skupin částečně odlišují. Nezdá se mi však, že je silná opora v datech pro toto tvrzení, navíc Rádl stanovoval hranice spíše přibližně – cílem jeho práce nebylo stanovit přesnou hranici, ale ukázat funkčnost zvoleného pohledu. Je proto otázka, zda lze v nalezeném rozdílu nalézat rozlišovací rys.

Práce je nepřesná i v dalších zdánlivě dílčích momentech. Autorka např. tvrdí, že jako první uskutečnila narativní rozhovor a následně pak provedla polostrukturovaný rozhovor. Ve skutečnosti narativem myslí povzbuzení jednou otevřenou otázkou, na níž však respondentky reagují krátkou, dokonce jednovětou odpovědí.

Jako podobná maličkost může znít vyjádření, že rozhovor probíhal v *přílehlém* (myslí se přílehlém k Jablonci n. Nisou) městě Velké Hamry. Obě města ale leží ve vzdálenosti cca. 30 km a to jsou již z hlediska sociálních sítí velmi vzdálené komunity. Navíc údaj, že zde žilo v roce 2006 přibližně 108 Romů, není tuším kvůli demolicí jedné z vyloučených lokalit, relevantní. Kolik Romů zde žilo v době výzkumu?

Z hlediska etiky výzkumu měla autorka zvažovat anonymizaci na úrovni sídla. Dostojí autorka skutečně slibu informátorkám, že jejich výpovědi zůstanou anonymní? Najít typově popsanou rodinu ve Velkých Hamrech nemusí být tak velký problém.

V posudku se příliš nevěnuji pozitivním věcem na práci: odvaze pracovat v podobně exponovaném terénu, trpělivosti při přepisu rozhovorů, relevantnímu počtu přečtených odborných prací, srozumitelnosti textu.

Nedůslednost při volbě zvládnutelných cílů a neadekvátně k cílům stanovený návrh výzkumu, teoretické mezery, které mají vliv na prováděný výzkum a interpretaci dat, celá řada nepřesností odkazuje podle mého soudu práci do oblasti dobře.

Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení **dobře**

V Řevnicích dne 1. srpna 2013

Mgr. Ondřej Skripnik Ph.D.